

کریمی در گفت‌وگو با ایلنا:

نیازی نیست همه مسائل مانند گلوله برف مرتب بزرگ شوند/ چاله‌های شناختی بزرگترین تهدید سیاست خارجی ما هستند/ مذاکرات احیای برجام باید مانند توافق با عربستان به خارج از وزارت خارجه منتقل شود

تحلیل‌گر مسائل بین‌الملل گفت: به نظر می‌رسد که مذاکرات احیای برجام نیز باید مانند موضوع عربستان به خارج از وزارت امور خارجه منتقل شود و این هم البته برای ما فشاری ایجاد می‌کند چرا که نشان از میل هر چه تمام‌تر ما برای به نتیجه رسیدن مذاکرات است و در نتیجه از آمادگی طرف مقابل برای امتیاز دادن خواهد کاست. ولی با توجه به روندی که در راس وزارت خارجه شاهدیم شاید چاره دیگری یافت نشود.

ساسان کریمی کارشناس مسائل بین الملل و مدرس دانشگاه تهران در پاسخ به این سوال که عملکرد وزارت امور خارجه در سالی که گذشت را چگونه ارزیابی می‌کنید و به نظر شما نمره وزارت امور خارجه در سال ۱۴۰۱ چند بود، گفت: شخصا عملکرد وزارت خارجه را در سالی که گذشت دارای دستاورد حداقلی هم نمی‌بینم. واقعیت این است که ماموریت اصلی وزارت خارجه جدید نهایی کردن موضوع احیای برجام بود که بخش غالب آن در دوره آقای عراقچی انجام شده بود و اعلام آن کار سنگینی نبود. ولی متأسفانه به نظر می‌رسد ما در بخش‌هایی درگیر سو محاسبه کارشناسی بودیم.

وی افزود: ما در سیاست خارجی توانسته‌ایم اخیراً موضوع اختلاف با عربستان سعودی را مدیریت کنیم و با آژانس به یک نوع مفاهمه رسیدیم ولی این کارها توسط وزارت امور خارجه انجام نشد. بنابراین حتی پرونده‌هایی هم که یکی دو گام پیشرفت داشته‌اند، خارج از وزارت خارجه اقدام شده‌اند و این البته برای وزارت خارجه مفید نیست. حداقل از بیرون اینطور به نظر می‌رسد که وزارت خارجه نتوانسته به قدر انتظار مفید واقع شود و بنابراین پرونده‌های حساسی مانند موضوع عربستان سعودی و غیره در سطحی خارج از وزارت خارجه انجام می‌شوند و حتی از ظرفیت دیپلمات‌هایی مانند آقایان خاجی و زبیب هم به طور شخصی و خارج از تیم وزارت خارجه استفاده می‌شود.

این تحلیل‌گر مسائل بین‌الملل افزود: اینکه وزارت خارجه نقش سابق خود را در موضوعات امنیتی و هسته‌ای به تدریج از دست می‌دهد و نهادهای دیگر تلاش می‌کنند خود را به توان دیپلماتیک مجهز کرده و کار را راساً پیش ببرند، چندان امر جالبی نیست؛ چرا که این وزارت امور خارجه است که در همه جای دنیا نمایندگی دارد، سابقه دارد، بدنه کارشناسی قوی و اطلاعات میدانی دست اول دارد و می‌تواند در ساختار خود عمل کند. اما مثلاً دبیرخانه شورای عالی امنیت ملی یا سازمان انرژی اتمی وقتی خود قرار باشد راساً کار دیپلماتیک را هم بر عهده بگیرند، از بسیاری از ظرفیت‌ها استفاده نمی‌شود و من احساس می‌کنم این به واسطه میزان کارآمدی تیم راس وزارت خارجه در یک سال گذشته رخ داده است.

کریمی در پاسخ به این سوال که مهم‌ترین نقطه ضعف و مهم‌ترین نقطه قوت وزارت خارجه در سال قبل چه بود و وزارت امور خارجه در سال جاری برای عدم تکرار ضعف‌ها و حل مشکلات موجود چه اقداماتی را باید در دستور کار قرار دهد، گفت: البته وزارت خارجه در کادر سیاسی یک بدنه کارشناسی دارد که ثابت بوده و نوعاً هم از کارآمدی نسبی برخوردارند. آنچه بیشتر می‌تواند مورد ارزیابی‌های مقطعی قرار بگیرد، رویکرد راس هرم دستگاه سیاست خارجی است. به هر حال نمی‌توان کتمان کرد که سیاست خارجی ما به خصوص در یک سال و نیم گذشته کارنامه مثبتی نداشته است و ما به واسطه‌های مختلف هم اکنون در موقعیت مناسبی در افکار عمومی بین‌المللی قرار نداریم و این در حالی است که تیم فعلی، دستگاه سیاست خارجی را در شرایطی تحویل گرفت که عموماً ما در موضع حق در افکار عمومی قرار داشتیم.

وی افزود: متأسفانه ضعف در روایت‌سازی موجب شده که جای ظالم و مظلوم در صحنه‌هایی تغییر کرده است. متأسفانه البته این آسیب به طور کلی متوجه ساختار وزارت خارجه است که دیپلماسی عمومی را اولاً امری دولتی و وزارت خارجه‌ای قلمداد می‌کند و ثانیاً ذیل معاونتی که وظیفه سخنگویی را بر عهده دارد و این دو سنخیتی با هم ندارند؛ انگار این امر مشتبه می‌شود که در دیپلماسی عمومی هم مانند سخنگویی قطع نظر از وضعیت شنونده موضعمان را بیان می‌کنیم. سخنگویی تا حدی طبع سرد، یک طرفه و دولتی دارد حال آنکه دیپلماسی عمومی که وظیفه اصلی روایت‌سازی را بر عهده دارد، می‌بایست در تار و پود جامعه و افکار عمومی عمل کند. مثال آن نحوه برخورد شخص آقای ظریف با رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی بود که بازخورد درخوری داشت.

ای: 'گر مسائل بین‌الملل تصریح کرد: اگر قرار باشد چنین امری از ابتکارات و ظرفیت شخصی خارج شده و در ساختار وزارت خارجه
عد باید توجه به معنایی بودن طبع آن و در نتیجه اندکی متقابل بودن داشت. بنابراین در یک سال گذشته و حتی یک سال و نیم

گذشته به واسطه فقدان چنین ظرفیتی و نیز به وجود آمدن مشکلات داخلی از یک طرف و به ثمر نرسیدن مذاکرات احیای برجام ما متأسفانه رقابت میان روایت‌ها را واگذار کرده‌ایم. در مجموع فارغ از بدنه کارشناسی به نظر می‌رسد تیم بر آمده در راس وزارت امور خارجه دارای توان کارشناسی لازم نیستند.

کریمی در پاسخ به این سوال که از نظر شما مهم‌ترین چالش دستگاه دیپلماسی کشورمان برای سال جاری چیست و راهکار عبور از آن باید چگونه باشد، گفت: به نظرم همچنان مهم‌ترین دستور کار، احیای برجام است که گویی همچنان در دست وزارت خارجه است. این البته می‌تواند مهم‌ترین چالش یا مهم‌ترین فرصت برای دیپلماسی باشد. کار زیاد و سختی باقی نمانده است. تنها چیزی که هست در معرض انتخابات بودن دولت بایدن و در نتیجه محافظه کار شدن آن است که البته این به لطف زمان‌بندی خودخواسته ما هم بوده که به اینجا رسیده‌ایم.

وی افزود: ما باید تلاش کنیم که روابط خود را در محیط بین‌المللی اصلاح کنیم و تخصص‌ها را کم کنیم. لازم نیست هر موضوع فیما بین تبدیل به مشکل اساسی شود. حتی اگر مسائل حل نشوند، نیازی نیست که مانند گلوله برف مرتباً بزرگ‌تر شوند. واقعیت این است که بضاعت راس وزارت خارجه امروز ما در سطحی که از این وزارتخانه می‌توان انتظار داشت، نیست و ما امروز اهرم‌های قبل را در مذاکره نداریم. گویی که مجدداً زمان برای مذاکره احیای برجام فراهم است اما تا حدی می‌توان گفت که امکان‌هایی که در خرداد ۱۴۰۰ داشتیم را نداریم و تا حدی به خصوص همراهی اروپا را در اثر این تاخیر و فرصت‌نشناسی از دست داده‌ایم.

کریمی در پاسخ به این سوال که دولت تاکید داشت با همسایگان ارتباط خوب و عمیقی برقرار خواهیم کرد ضمن آنکه با عربستان بعد از ۷ سال به توافق رسید، امروز مشاهده می‌کنیم جمهوری آذربایجان ارتباطش را با اسرائیل عمیق‌تر کرده است اشکال کار ما کجاست؟ آیا ایران در منطقه در جایگاه واقعی خود قرار دارد؟ برای جلوگیری از اقدامات تنش‌زای همسایگان چه اقداماتی باید انجام داد، گفت: من موضوع تفاهم اولیه با عربستان را ذیل دولت و وزارت امور خارجه نمی‌بینم؛ همانطور که می‌دانیم این موضوع در سطح دبیر شورای عالی امنیت ملی پیش رفته و اجرا شده است. گرچه همانطور که گفتم بدنه وزارت امور خارجه که البته نمی‌توان در تیم جدید ارزیابی‌شان کرد مانند جناب خاجی و جناب زبیب گویا در این موضوع نقش اساسی داشته‌اند ولی آنچه که بخواهد به کار ارزیابی سیاست خارجی دولت سیزدهم بیاید، واجد دستاورد متوسطی هم نبوده است.

وی تصریح کرد: ممکن است کشورها با تمام حسن نیت و ملی‌گرایی‌شان در دام امنیتی‌سازی خصم‌های خود بیفتند. همانطور که آقای پوتین در دام آمریکا افتاده است. ما یک اصل را باید سرلوحه تصمیم‌های خود در سیاست خارجی قرار دهیم و آن اینکه اجازه امنیتی‌سازی ایران را ندهیم. اینکه ایران به عنوان تهدید در منطقه و جهان معرفی شود، خسارات بی‌پایانی برای ما دارد و همین می‌شود که ائتلاف‌هایی علیه ما به وجود می‌آید.

کریمی در ادامه گفت: در واقع عقل سیاسی حکم می‌کند که مرتباً در میان طرف‌های خصم خود اختلاف ایجاد کنیم و هرگونه انسجامی را در آن مانع شویم. نه اینکه طوری موضع‌گیری و دیپلماسی کنیم که دشمنان دیرینه علیه ما متحد شوند. امروز آلمان یکی از کشورهای است که موضعی به ضرر ما دارد و رفتارش به شدت تغییر کرده است. این البته باید در جای خود پاسخ داده شود ولی باید در نظر گرفت که اگر برجام در موقع خود و بدون دخالت دادن موضوعات جریانی احیا می‌شد، شاید چنین تغییری موضعی اصلاً به وجود نمی‌آمد یا موثر نمی‌افتاد.

این تحلیل‌گر مسائل بین‌الملل در پاسخ به این سوال که سال ۱۴۰۰ در ماه‌های منتهی به سال همه مردم و جهان معتقد بودند برجام امضا می‌شود حتی زمان امضا نیز مشخص شد ولی این اتفاق نیفتاد و ما پای امضای برجام نرفتیم امروز که کشورهای غربی مطرح می‌کنند برجام اولویت ما نیست، به نظر می‌رسد ایران بیش از گذشته پیگیر مذاکره درباره احیای برجام است. آیا در این مدت اتفاق خاصی رخ

داده؟ آیا امتیاز خاصی به دست آورده‌ایم؟ گفت: من دستاوردی نمی‌بینم. ما در اثر این تاخیر دچار حدی از امنیتی‌سازی زیر سایه جنگ اوکراین شده‌ایم. از سوی دیگر موضوع تنش‌های داخلی که حداقل تا حدی معلول فقدان چشم انداز و از بین رفتن آن بوده است، خود موجب کاهش مزیت نسبی ما در مذاکره با غرب است. عدم النفع ما در فروش نفت و میعانات، عادی شدن تجارت و بانکداری، کاهش سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی در حوزه‌های مختلف و کاهش روحیه جمعی که منجر به خروج سرمایه‌های کلان هم شده است را به این خسارات بیفزایید.

وی افزود: این فرصت سوزی بی‌علت به نظر می‌رسد؛ مگر اینکه ما از علت یا علی بی‌خبر باشیم. حالا شرایط کنونی مجدداً برای مذاکره مهیاست. اما به نظر می‌رسد که مذاکرات احیای برجام نیز باید مانند موضوع عربستان به خارج از وزارت امور خارجه منتقل شود و این هم البته برای ما فشاری ایجاد می‌کند چراکه نشان از میل هر چه تمام‌تر ما برای به نتیجه رسیدن مذاکرات است و در نتیجه از آمادگی طرف مقابل برای امتیاز دادن خواهد کاست. ولی با توجه به روندی که در راس وزارت خارجه شاهدیم، شاید چاره دیگری یافت نشود.

کریمی در پاسخ به این سوال که امروز مشاهده می‌کنیم کشورهای اروپایی در کنفرانس‌ها و نشست‌های بین‌المللی به جای دعوت از مسئولین جمهوری اسلامی ایران از مخالفان نظام و اپوزیسیون دعوت می‌کنند این اقدام غرب، پیام خوبی را به افکار عمومی منتقل نمی‌کند. به نظر شما در چه صورتی این اقدامات خصمانه متوقف خواهد شد؟ آیا کم‌کاری از وزارت خارجه و دیپلماسی منفعلانه ماست، گفت: خب اینکه کسانی - که البته نوعاً دولتی نیستند - چنین جرئتی می‌کنند به واسطه ضعف کارگزاری راس دستگاه سیاست خارجی ماست و گرنه در هر شرایطی نباید چنین سطحی از تحقیر تحمل شود. البته این موضوع از اوج خود فاصله گرفته و به نظرم امیدها به دعوت‌شوندگان بسیار سطح پایین هم اکنون ناامید شده و بعید است تکرار چنین صحنه‌هایی را شاهد باشیم.

وی افزود: این یک واقعیت است که وزن افراد با سابقه، توانمندی و مهارت‌های شخصی بعلاوه موضوعاتی که در سیاست داخلی کشور در جریان هستند، همه بر چهره دستگاه سیاست خارجی ما و در نتیجه رفتاری که در محیط بین‌المللی با ما می‌شود، موثر است. شاید اگر راس وزارت خارجه ما یعنی وزیر و معاونان او به لحاظ کارشناسی، سابقه و توانمندی‌های عربیان سنگین وزن‌تر بودند این کار برای برگزارکنندگان کنفرانس امنیتی مونیخ پرهزینه‌تر می‌شد و در نتیجه اصلاً چنین چیزی اتفاق نمی‌افتاد.

کریمی در پاسخ به این سوال که بعد از افتادن روسیه در تله آمریکا و غرب در جنگ با اوکراین و تضعیف اقتصاد روس‌ها، شاهد پرداخت هزینه سیاسی این جنگ از سوی ایران هستیم. برخی دلسوزان ایران نگران بازی روس‌ها با کارت ایران در ادامه این جنگ هستند. آیا دولت تدبیری برای پیشگیری از این مساله دارد؟ راهکارها برای جلوگیری از این قبیل اقدامات چیست، گفت: در واقع روسیه به خصوص با طرح موضوع پهپادها در هزینه‌هایی به خصوص معنایی و اعتباری جنگ اوکراین ما را شریک کرده است. الان دیگر نمی‌توان کارشکنی روس‌ها را در موضوع احیای برجام در سال گذشته کتمان کرد. اینکه در ماه‌های پیش رو نیز این تحمیل هزینه‌ها ادامه پیدا کند، اولاً بستگی به سرنوشت خود جنگ اوکراین دارد و بعد هم اینکه ما شاهد چه رفتاری از طرف مسکو در موضوع احیای برجام باشیم. به هر حال تا اینجا می‌توان گفت مسکو از نگاه جنگ سردی در روابط بین‌الملل رنج می‌برد و نقش سازنده‌ای در روابط خارجی ایران در سال‌های اخیر بازی نکرده است. البته این موضوع سبقه تاریخی جدی دارد که شاید آخرین کشوری که می‌توان در روابط بین‌الملل مورد اعتماد قرار داد، روسیه است.

وی افزود: راهکار اساسی البته در عدم ایجاد مشکل شناختی است. ما نباید جهان و نظم محیط بین‌المللی را جنگ سردی ببینیم. امروز روزگار جنگ سرد و تقابل شرق و غرب و اتحادهای دائمی نیست؛ حتی اگر آقای پوتین در چنین دام شناختی‌ای گرفتار آمده باشد. ما باید ما؛ اینها موضوعات را تک به تک مورد بررسی و اجرا قرار دهیم و معناهای جدید مفاهیم را در محیط بین‌المللی درک کنیم. چاله‌های ش. درگترین تهدید سیاست خارجی ما هستند؛ تلقی‌های ارتقا نیافته از مفاهیم، دریافت اطلاعات تاییدکننده موضع و نظریه از پیش

تعیین شده‌مان و نهایتاً فقدان اطلاعات کافی در موضوعات تازه همه می‌تواند با نقش پررنگ‌تر دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌ها رفع شوند. وگرنه به نظر می‌رسد با توجه به فقدان توانمندی‌های خاص شخصی، ما از نظر ساختار سیاست خارجی نمی‌توانیم پا به پای تحولات در محیط بین‌المللی پیش برویم.

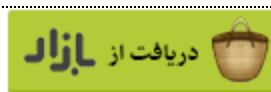
کریمی در پاسخ به این سوال که توافق ایران و عربستان چه تاثیری بر روابط ایران با همسایگان و کشورهای منطقه در آینده خواهد گذاشت و همچنین نقش چین در میانجیگری این موضوع را تا چه اندازه مهم و تاثیرگذار می‌دانید و نفع چین در این توافقنامه در مدت طولانی چه خواهد بود، گفت: اصلاح روابط ایران و عربستان سعودی امر مثبتی است و از تنش‌های ما با حاشیه جنوبی خلیج فارس خواهد کاست و جنگ یمن را هم احتمالاً با سرنوشتی به میانه به اتمام خواهد رساند. البته اراده امارات متحده عربی در اصلاح نسبی مواضعش در چند سال اخیر مقدمه خوبی در مدیریت موضوع بود ولی ضمناً در دسرسازی‌های کوچک ولی پرهزینه در جنوب خلیج فارس کاهش خواهد یافت.

وی افزود: آنچه مهم است اینکه مساله عربستان و تخریب سفارت آن یکی از موانع موضوعات کلان تر سیاست خارجی هم بود. به خصوص که نزدیک شدن اسرائیل به اعراب همیشه خطر امنیتی‌سازی ایران را افزایش خواهد داد. حالا باید مراقب بود که دچار تله امنیتی‌سازی جدید از سوی اسرائیل نشویم که این موضوع در تاریخ سه دهه گذشته مصادیق زیادی دارد که به مجرد اراده ایران برای اصلاح روابط خارجی‌اش دسیسه‌ای جدید آغاز می‌شود.

کریمی تصریح کرد: باید مراقبت کرد که این توافق اولیه دچار شکنندگی نشود و احیاناً موضوع تازه‌ای از سوی خصم‌های منطقه‌ای و بین‌المللی تدارک دیده نشود. به هر حال چین که در موضوعات فرامرزی مقدار قابل توجهی کند عمل و حتی بی‌تفاوت عمل می‌کند در این مورد نوعی جاه طلبی از خود نشان داد و خود را به محور این تفاهم بدل کرد؛ نقشی که آمریکا با توجه به عدم رابطه مستقیم و حسنه با ایران نمی‌توانست ایفا کند.

<https://www.ilna.ir/fa/tiny/news-1341393>

لینک کوتاه

نرم افزار موبایل ایلنا